

DEBAT

Nieuw rechts en de verzorgingsstaat: een commentaar

Merijn Oudenampsen

Waarschuwingen dat de sociale wetenschappen vershralen door de dominantie van surveyonderzoek en kwantitatieve methoden, zijn de afgelopen jaren herhaaldelijk voorbijgekomen (Boomkens 2008; Houtman 2009; Blommaert 2012). Daar-tegenover staan auteurs die de opmars van kwantitatieve methoden juist positief waarderen en stellen dat deze heeft bijgedragen aan de professionele status van de sociale wetenschappen (Wilterdink 2011). In dit commentaar wordt de discussie wat geconcretiseerd aan de hand van een reactie op een artikel dat verscheen in het vorige nummer van Sociologie: 'Nieuw rechts en de verzorgingsstaat' van Willem de Koster, Peter Achterberg en Jeroen van der Waal (De Koster et al. 2013). Overigens zonder het artikel te willen beladen met al te veel symbolisch gewicht.

Introductie

Bij zijn afscheidsrede in 2011 maakte Nico Wilterdink de balans op van de Nederlandse sociologie. Zijn waardering was overwegend positief. In de jaren zeventig zou er sprake zijn geweest van een 'theoretische crisis van de sociologie', een verhitte richtingenstrijd tussen verschillende theoretische stromingen. In de daaropvolgende decennia is de nadruk veel meer komen te liggen op empirisch en groot-schalig, kwantitatief onderzoek, een tendens die verder versterkt is door de opkomst van het gebruik van computerprogramma's. 'Door de toenemende nadruk op zorgvuldig, methodisch verantwoord onderzoek – ook in de opleidingen – raakten principiële theoretische geschilpunten op de achtergrond', aldus Wilterdink, waardoor het crisisgevoel is verdwenen. Organisatorische ontwikkelingen hebben deze trend verder gestimuleerd en geconsolideerd:

'Deze tendens is ook bevorderd door veranderingen in de organisatie van het wetenschapsbedrijf. Er heeft zich een, om met Geert de Vries te spreken, bureaucratisch-sciëntometrisch regime gevormd waarin het voor individuele wetenschapsbeoefenaren en onderzoeksgroepen steeds belangrijker is geworden om regelmatig te publiceren in erkende en liefst internationale, dat wil zeggen Engelstalige wetenschappelijke tijdschriften. En omdat deze tijdschriften doorgaans strikte eisen stellen aan onderzoeksmethodiek en verantwoording, is er een toenemende druk om wetenschappelijk werk te leveren dat aan deze eisen voldoet' (Wilterdink 2011: 121).

In de huidige tijd is er dan ook sprake van een duidelijke en nog immer groeiende dominantie van kwantitatief ingestelde wetenschappers, in verschillende sociale wetenschapsdisciplines, die met een jaloersmakend ritme wetenschappelijke artikelen weten te publiceren. Zoals gezegd beschrijft Wilterdink dit als een overwegend positieve ontwikkeling die de wetenschappelijke status van het vak heeft verstevigd. Hij ziet echter ook beren op de weg. Met de professionalisering van de sociologie zou er sprake zijn van een 'overproductie van artikelen waarin de nadruk op empirische precisie en methodische verantwoording ten koste gaat van de inhoud – artikelen waarvan de inhoudelijke conclusies uiterst beperkt, triviaal of van twijfelachtige geldigheid zijn' (ibid.). Dat gaat volgens hem samen met een opvallende afwezigheid van wetenschappelijk debat of discussie.

Een van de grote tekortkomingen in de analyse van Wilterdink¹ is dat het een moeilijk los te koppelen is van het ander: een gebrek aan theorievorming en debat over theoretische geschilpunten leidt eveneens tot slecht empirisch onderzoek. Daarbij lijken internationale tijdschriften veelal niet de kennis in huis te hebben om artikelen over de Nederlandse politieke situatie op waarde te schatten. Deze worden voornamelijk op hun methodische kwaliteiten afgerekend. Al met al is het nog maar de vraag of de opmars van kwantitatieve methoden heeft geleid tot een kwaliteitsverbetering. Het is naar mijn mening realistischer om te beweren dat de sociologie juist verregaand is verschaald, zoals Houtman dat doet: 'De grote vorderingen in de sfeer van de kwantitatieve data-analyse zijn binnen de Nederlandse sociologie kortom steeds meer ten koste gegaan van de theoretische kwaliteit en relevantie van het verrichte onderzoek en het behoeft uiteraard geen betoog dat meer exploratief, kwalitatief en theorievormend onderzoek steeds verder in de verdrukking is geraakt' (Houtman 2009: 526). Dat kwantitatief onderzoek zonder theorievorming en degelijke kwalitatieve onderbouwing ons weinig verder helpt, zal ik proberen te illustreren aan de hand van een commentaar op het artikel 'Nieuw rechts en de verzorgingsstaat'.

Onzorgvuldig gebruik van citaten en terminologie

Het artikel 'Nieuw rechts en verzorgingsstaat' heeft de (sociaal)economische agenda van rechtspopulistische partijen als onderwerp. De opzet van het artikel wordt samengevat in de openingsparagraaf: 'In dit artikel onderzoeken we of de opvattingen over de verzorgingsstaat die door nieuw-rechtse partijen worden geuit ook kenmerkend zijn voor de autochtone aanhangers van deze partijen' (p. 151). Meer in het bijzonder is het artikel een poging om verzorgingsstaatchauvinisme en verzorgingsstaatpopulisme te lokaliseren in het electoraat en te kijken in hoeverre deze specifiek zijn voor de kiezers van rechtspopulistische partijen. Verzorgingsstaatchauvinisme moet begrepen worden als de neiging om

1 Er zijn een aantal andere vlakken te noemen – de ijking van de sociale wetenschappen op de natuurwetenschappen, de daaruit voortkomende nadruk op de eenheid van de sociologie, de gelijktrekking van sociologie met empirie en de afwijzing van politiek en maatschappelijk engagement binnen de sociologie als een teken van onvolwassenheid – waarin de positie van Wilterdink zeker niet onomstreden is. Dat valt echter buiten de reikwijdte van dit artikel.

sociale voorzieningen te willen beperken tot het eigen volk en af te schermen voor immigranten. Verzorgingsstaatpopulisme gaat uit van het idee dat sociale voorzieningen op zich goed zijn maar te weinig ten goede komen aan de ‘gewone man’. In bredere zin beweren de auteurs dat rechtspopulistische partijen een economische agenda hebben, die los van de culturele agenda bezien kan worden.

De problemen van de auteurs beginnen eigenlijk al bij de titel. Nieuw rechts, zoals de meeste politieke wetenschappers wel zullen weten, staat voor de politieke stroming die belichaamd werd door Thatcher en Reagan in de jaren zeventig en tachtig. Nieuw rechts is een fusiebeweging, een ideologische coalitie van neoliberale, neoconservatieve en traditionalistische (en christelijk-)conservatieve stromingen (Nash 2006 [1976], Oudenampsen 2013). De auteurs van het artikel houden er echter een geheel eigen definitie van nieuw rechts op na:

‘Met de nadruk die ze leggen op weerstand tegen immigratie en culturele diversiteit onderscheiden deze nieuw-rechtse partijen zich van hun oud-rechtse tegenhangers. Oud-rechtse partijen concentreren zich voornamelijk op economische vraagstukken, waarbij ze een conservatief programma voorstaan: veel ruimte voor de markt en een bescheiden verzorgingsstaat. Bij nieuw-rechtse partijen is daar echter geen sprake van: “many key representatives of the [new-rightist]party family do not hold neoliberal views on the economy” (Mudde 2007: 119). Bovendien zouden economische kwesties voor nieuw-rechtse partijen op het tweede plan komen (Mudde 2007: 119-20)’ (p. 151).

Het citaat van Cas Mudde vervult zo een belangrijke rol in het funderen van het conceptuele raamwerk van het artikel. Het is alleen vreemd dat een prominent en ervaren onderzoeker als Cas Mudde zoiets zou beweren. Wat doorgaans onder de term nieuw rechts wordt verstaan kent immers een uitgesproken – neoliberale – economische agenda gekoppeld aan een sterke conservatieve immateriële agenda (zo behaalde Thatcher haar eerste verkiezingsoverwinning in 1979 onder meer doordat ze een immigratiestop beloofde). De haakjes in het citaat wijzen echter op een interventie van de auteurs. Mudde schrijft in de betreffende passage over the ‘radical right party family’ (Mudde 2007: 119), waar de auteurs nieuw rechts van hebben gemaakt, naar alle waarschijnlijkheid omdat dit beter past in hun kwantitatieve model. Ook aan de term oud rechts geven de auteurs een geheel eigen invulling. Het staat internationaal gezien voor het klassieke Burkeaanse conservatisme, in de VS ‘paleoconservatism’ genoemd, in Engeland ‘traditional conservatism’, dat zeker niet op een hoop gegooid kan worden met het neoliberalisme (dat juist bekendstaat als ‘nieuw rechts’), zoals de auteurs lijken te doen.² Het citaat van Cas Mudde is om een tweede reden nogal misplaatst. In de betref-

2 Het gebruik van het begrippenpaar nieuw rechts/oud rechts zou meer op zijn plaats zijn als het op omgekeerde wijze gebruikt werd. Nieuw rechts kenmerkt zich immers door een sterke economische agenda, oud rechts door een beroep op (culturele) traditie. Echter zelfs in dat geval is het definiëren van de ene stroming in termen van economie en de ander in termen van cultuur een grote (en problematische) versimpeling van wat complexe politieke bewegingen zijn.

fende passage schrijft Cas Mudde niet enkel dat economische kwesties ideologisch gezien op het tweede plan komen voor radicaal rechtse partijen, hij stelt eveneens dat dit programma een ondergeschikte en instrumentele rol vervult ten opzichte van de culturele agenda: 'Most of the time, populist radical right parties use their economic program to put into practice their core ideological positions (nativism, authoritarianism, and populism) and to expand their electorate' (Mudde 2007: 120). Mudde gaat zelfs verder en stelt dat het geen zin heeft om op economisch gebied een radicaal-rechts populistisch programma te identificeren, omdat economische thema's geen definiërende kenmerken van radicaal-rechtse populistische partijen zijn (Mudde 2009: 331). Dat is precies het tegenovergestelde van wat de auteurs in dit artikel beweren, namelijk dat het economische programma van rechtspopulistische partijen afzonderlijk beschouwd kan worden.

De gehanteerde (en gemankeerde) terminologie van 'oud rechts' en 'nieuw rechts' is terug te voeren op het kwantitatieve model van de auteurs, dat ervan uitgaat dat de politieke ruimte gestructureerd wordt door een economische en een culturele dimensie. Op het economische vlak staan de 'oud-linkse' partijen tegenover de 'oud-rechtse' partijen. Op de culturele dimensie staan de 'nieuw-linkse' partijen tegenover de 'nieuw-rechtse' partijen. Een vergelijkbare tweedimensionale structuur zou te vinden zijn onder het electoraat. Wat betreft waardeoriëntaties is er bij het electoraat een sociaaleconomische as (voor/tegen herverdeling) te onderscheiden van een culturele as (vrijzinnig/ordegericht). Dat dit model geen recht doet aan de Nederlandse politieke situatie (met haar geschiedenis als driestromenland) blijkt al uit het feit dat de christelijke partijen een geheel eigen categorie aangewezen krijgen, omdat deze een 'aparte positie' zouden innemen in de Nederlandse politiek, vanwege de geschiedenis van de verzuiling. Wat verder opvalt is dat de VVD wordt gecodeerd als 'oud rechts', een partij die sinds Bolkestein een belangrijk cultureel-autoritaire signatuur heeft, zich als eerste is gaan profileren op immigratie en *law & order*, en feitelijk de PVV uit haar gelederen heeft voortgebracht.

Verkeerde weergave van data

De pointe van het artikel is dat het rechtspopulistische electoraat naast zijn autoritaire culturele voorkeuren op sociaaleconomisch gebied egalitair, dus een voorstander van herverdeling zou zijn, maar deze voorkeur zou combineren met verzorgingsstaatchauvinisme en verzorgingsstaatpopulisme. Omdat dit tevens het geval zou zijn bij 'oud-linkse' partijen, zou er sprake zijn van een electorale overlap tussen 'oud links' (PvdA en SP) en 'nieuw rechts' (LPF en PVV), in het bijzonder tussen de SP en de PVV: 'noch verzorgingsstaatchauvinisme noch verzorgingsstaatpopulisme is hoger of lager onder aanhangers van nieuw rechts dan onder aanhangers van oud links' (p. 165). Er zouden tussen de SP en de PVV 'vrijwel geen verschillen' bestaan wat betreft de houding ten opzichte van verzorgingsstaatskwesties (p. 168). Nog nadrukkelijker gesteld: 'Onze analyses laten zien dat aanhangers van nieuw rechts en oud links niet van elkaar verschillen qua verzorgingsstaatchauvinisme of -populisme' (p. 168). Dat leidt vervolgens tot de

belangrijkste conclusie van het artikel, namelijk dat ‘als verzorgingsstaatvraagstukken politiek saillant zijn ten tijde van verkiezingen, verzorgingsstaatchauvinisten en -populisten eenvoudig kunnen overlopen van nieuw rechts naar oud links en omgekeerd (terwijl de kans dat ze bij oud rechts of nieuw links belanden een stuk kleiner is)’ (p. 168).

Deze bevindingen stroken echter niet met de gepresenteerde surveydata. Het rechtspopulistische electoraat (aangeduid met de term ‘nieuw rechts’) blijkt geen eenduidige voorstander van herverdeling, het is eerder neutraal te noemen (-0,08), en neemt een middenpositie in ten opzichte van wat de auteurs ‘oud rechts’ (-1,12) en ‘oud links’ (0,55) noemen. Ook in de vragen over de houding ten opzichte van de verzorgingsstaat liggen de scores ver uit elkaar, het ‘oud-linkse’ electoraat is in de survey niet kritisch op de verzorgingsstaat en geen tegenstander van herverdeling richting immigranten, wat volgens de gehanteerde definities van de auteurs voorwaarden zouden moeten zijn voor respectievelijk welvaartspopulisme en -chauvinisme. Dat het electoraat van ‘oud links’ zich na een multinomiale logistische regressieanalyse opeens ontpopt tot welvaartschauvinisten en -populisten is dan ook verwonderlijk en roept meer vragen op dan het beantwoordt.

Door de focus die het gehanteerde model legt op de overeenkomsten tussen ‘oud links’ en ‘nieuw rechts’ raakt de realiteit enigszins uit beeld: namelijk dat ‘oud rechts’ en ‘nieuw rechts’ meer met elkaar overlappen dan ‘oud links’ en ‘nieuw rechts’.³ Volgens de analyse van de auteurs zou er juist een grote kloof bestaan in waardeoriëntaties tussen ‘oud rechts’ en ‘nieuw rechts’, in het bijzonder op sociaaleconomische thema’s. De validiteit van de analyse van de auteurs berust op de aanname dat het electoraat in staat is om culturele en sociaaleconomische voorkeuren netjes uit elkaar te houden, waardoor op het moment dat sociaaleconomische thema’s overheersen, het egalitarisme van het rechtspopulistische electoraat de doorslag geeft en ‘verzorgingsstaatchauvinisten en -populisten eenvoudig kunnen overlopen van nieuw rechts naar oud links en omgekeerd’ (p. 168). Als dat zo zou zijn, dan zouden we sinds de Nederlandse politiek in het kader van crisis en bezuinigingen staat een grote overloop hebben moeten zien tussen oud links en nieuw rechts. Dan zouden we in de verkiezingen van 2012, waarin sociaaleconomische thema’s centraal stonden, zelfs in de campagne van de PVV, veel overloop hebben moeten zien.⁴ Dat jaar is er echter meer dan tweemaal zoveel beweging op rechts (vijf zetels verwisselden tussen VVD en PVV, twee tussen PVV en ‘oud links’). Je verwacht dat bij het uitblijven van de voorspelde dynamiek de onderzoekers zich toch eens achter de oren zouden krabben. Een mogelijke uitleg is dat economische en culturele overwegingen niet zo makkelijk uit

3 Volgens onderzoek van TNS NIPO en Ipsos waren de PVV-stemmers in 2006 in belangrijke mate voormalige LPF- (31%) en VVD-kiezers (22%), ‘oud links’, in dit geval de PvdA, komt pas later kijken, met 8%. In 2010 gaat de PVV van 9 naar 24 zetels. Deze stemmen vooral van de SP (20%) en het CDA (20%), gevolgd door VVD (13%) en PvdA (13%). Daarnaast verliest de PVV ook weer stemmers aan de VVD (6,5%). In 2012 verliest de PVV 9 zetels, 4 zetels aan de VVD (44%), 1 aan de SP (11%) en 1 aan de PvdA (11%), tegelijkertijd wint de PVV stemmen van de VVD (11%).

4 De meest recente peiling van Ipsos van september 2013 geeft aan dat het electoraat van PvdA en SP niet of nauwelijks naar de PVV trekt en omgekeerd.

elkaar te halen te zijn. De auteurs suggereren zelf in hun conclusie dat ‘verzorgingsstaatpopulisme en -chauvinisme culturele achtergronden kennen’ (p. 167), wat hun eigen analyse ondergraaft. Als cultureel en economisch stemgedrag niet zo simpel van elkaar te onderscheiden zijn, dan is het redelijk zinloos om complexe kwantitatieve analyses erop los te laten die uitgaan van de houdbaarheid van dat onderscheid.

Een bijkomend probleem is dat de VVD, de partij die volgens de auteurs ‘oud rechts’ en daarmee tegen de verzorgingsstaat als zodanig is, haar politiek aan de man brengt met verzorgingsstaatchauvinisme en -populisme. Tijdens de campagne van 2012 konden we bij *Nieuwsuur* Rutte in discussie zien met Samsom over het VVD-voorstel uitkeringen aan immigranten te beperken, een typisch geval van verzorgingsstaatchauvinisme. Recent nog verdedigde Stef Blok zijn bezuinigingsbeleid in de huursector met het idee dat sociale huurwoningen enkel bestemd zouden moeten zijn voor mensen die het echt nodig hebben, een klassiek geval van verzorgingsstaatpopulisme. Als we de terminologie van de auteurs hanteren, behoren zowel ‘nieuw rechts’ als ‘oud rechts’ tot het repertoire van de VVD. Het is daarbij natuurlijk heel goed mogelijk dat sociaaleconomische thema’s als cultureel geframed worden: denk aan Halbe Zijlstra die na uitkeringsfraude door Bulgaren voorstelde om het hele toeslagensysteem stop te zetten, of denk aan de culturalisering van het Europese bezuinigingsbeleid door Wilders, waar de kritiek niet zozeer de inhoud van het beleid betreft, eerder de observatie dat het Brussels – en niet Nederlands – beleid is. Als Wilders voorstelt om uit de euro te stappen en terug te keren naar de gulden, spreekt hij dan het cultureel of economisch stemgedrag van zijn kiezers aan? Hier lijkt de stelling van Cas Mudde pertinent, dat rechtspopulistische partijen hun economische programma voornamelijk gebruiken om andere ideologische speerpunten naar voren te brengen (in dit geval nativisme).

De gemarginaliseerde aanbodzijde van de politiek

Achter de kwalificatie van de VVD als ‘oud rechts’ en de kwalificatie van de PVV als ‘nieuw rechts’ lijkt een reflectief verklaringsschema schuil te gaan – reflectief in de zin dat men ervan uitgaat dat politiek een reflectie is van de voorkeuren van het electoraat (Oudenampsen 2012). De VVD is ‘oud rechts’ omdat haar kiezers veel weerstand tegen herverdeling hebben. De PVV en de LPF zijn ‘nieuw rechts’ omdat ‘de economische belangen van het potentiële electoraat van deze partijen niet corresponderen met klassieke rechtse standpunten over economische herverdeling en de verzorgingsstaat’ (p. 152). Meer in het bijzonder lezen we dat rechtspopulistische partijen zich richten op de behoeften van de ‘autochtone “gewone man”’. ‘[H]et formuleren van een economische agenda die in deze behoeften voorziet past bij het gedachtegoed van deze partijen en kan voor hen bovendien electoraal gezien gunstig zijn’ (p. 152), zo stellen de auteurs. Allereerst: de term ‘gewone man’ is populistische en geen sociologische terminologie (richten de andere partijen zich soms op de ‘ongewone’ of ‘abnormale’ man?); en heeft die ‘gewone man’ de economische ‘behoeften’ van een middenstander of een laagge-

schoolde arbeider?). Het is een begrip dat zo – zonder verdere uitweiding – niet in een theoretisch kader van een academisch artikel thuishoort. Belangrijker is echter, dat we hier in grove vorm tevens het verklaringsschema terugvinden: ‘behoef-ten’ X leiden tot stemgedrag Y wat politiek partijprogramma Z tot gevolg heeft. De koers van de partij wordt hier verklaard uit de voorkeuren van het electoraat.

Zo werkt de politiek natuurlijk niet. Politieke partijen en politieke elites hebben hun eigen prioriteiten en een eigen agenda die soms tegen de behoeften van de achterban ingaat. Zo stemde in het referendum over de EU-grondwet een meerderheid van de Nederlandse partijen tegen de voorkeuren van het eigen electoraat. De PvdA, zo is tenminste af te leiden uit de recente uitspraken van Dijsselbloem⁵, lijkt het zelfs als een teken van kracht te beschouwen als de partijtop tegen de voorkeuren van de eigen achterban ingaat. Hetzelfde geldt voor rechtspopulistische partijen: de koers en prioriteiten van de partij worden uiteindelijk vastgesteld door de partij zelf, niet door de kiezers. Om die reden is het problematisch dat kwantitatieve analyses van de attitudes van het electoraat steeds vaker de plaats innemen van kwalitatieve analyses van de politieke positionering van partijen. Zoals Cas Mudde terecht stelt: ‘parties are not defined by their supporters, or even by the ideology of their supporters’ (Mudde 2009: 331). In een kritiek van de kwantitatieve studie *Diplomademocratie* van Mark Bovens en Anchrit Wille (Bovens en Wille 2011), heb ik al eerder laten zien wat de problematische politieke gevolgen zijn van het reflectieve verklaringsschema dat veel kwantitatieve studies – bewust of onbewust – hanteren: (1) de morele legitimering van de politiek van rechtspopulistische partijen – zij vertegenwoordigen immers de behoeften van het electoraat en dat is toch een goede zaak? (2) de naturalisatie van de opkomst van het rechtspopulisme, als een reactie op al langer bestaande behoeftes onder het electoraat (Oudenampsen 2012).

Op de achtergrond van dit commentaar speelt daarmee een bredere discussie over de vraag waar het beste de oorzaak voor politieke verandering gezocht kan worden: bij het stemgedrag van het electoraat of bij de politieke partijen zelf: de vraag- of de aanbodzijde van de politiek. De dominantie van grootschalig survey-onderzoek houdt in dat een enorme hoeveelheid studies wordt gepubliceerd die impliciet uitgaan van het idee dat ontwikkelingen in het stemgedrag van het electoraat bepalend zijn voor politieke ontwikkelingen. Dat het voldoende is om het electoraat te begrijpen om de politiek te begrijpen. Het gevolg is dat er in Nederland steeds minder kwalitatieve en theoretiserende analyses plaatsvinden van het politieke systeem. Het gemankeerde begrippenapparaat van het artikel ‘Nieuw rechts en de verzorgingsstaat’ laat zien dat de kwaliteit van kwantitatieve studies hier eveneens onder lijdt.

Jos de Beus, J.A.A. van Doorn en Percy Lehning besteedden in 1989 een geheel boekwerk aan de beschrijving van de politieke ruimte in Nederland als een ‘ideologische driehoek’, bestaande uit christelijke, sociaaldemocratische en liberale tradities (De Beus et al. 1989). De auteurs van ‘Nieuw rechts en de verzorgingsstaat’ negeren de bestaande literatuur over het Nederlandse politieke systeem en introduceren in een paar zinnen een geheel nieuwe kenschetsing van het Neder-

5 Dijsselbloem: ‘Hervormingen te lang taboe binnen PvdA’, *de Volkskrant*, 21 september 2013.

landse politieke stelsel, bestaande uit oud rechts, nieuw rechts, oud links, nieuw links (en de christelijke partijen, want die nemen immers een ‘aparte positie’ in). Een vergelijkbare aan achteloosheid grenzende oppervlakkigheid kenmerkt terminologie als ‘behoefte’, ‘de gewone man’, ‘verzorgingsstaatchauvinisme’ en ‘verzorgingsstaatpopulisme’. De laatste twee fenomenen bijvoorbeeld zijn uitvoerig beschreven door auteurs als Pierre Bourdieu (1984 [1979]) en Stuart Hall (Hall et al. 1978), met de opkomst van nieuw rechts (het daadwerkelijke nieuw rechts ditmaal) in de jaren zeventig en tachtig. Wat volgt uit hun analyses, is dat het zeer complexe en inherent contradictoire sentimenten zijn, die tevens afhankelijk zijn van de manier waarop ze gemobiliseerd worden door maatschappelijke en politieke actoren van bovenaf. Bij de auteurs van ‘Nieuw rechts en de verzorgingsstaat’ lijken dit soort concepten voornamelijk als variabelen te worden beschouwd, met minimale definities die gericht zijn op kwantitatieve operationalisering (‘oud rechts’ is economisch, ‘nieuw rechts’ cultureel, verzorgingsstaatchauvinisme is sociaal egalitarisme + weerstand tegen herverdeling richting migranten, verzorgingsstaatpopulisme is sociaal egalitarisme + kritiek op de verzorgingsstaat). Hoe geavanceerd de gehanteerde statistische methoden ook mogen zijn, een dergelijk rudimentair begrippenapparaat staat een degelijke analyse van politieke ontwikkelingen in de weg. Het gevolg van de gebrekkige theoretische onderbouwing van het artikel is dat het – in de woorden van Wilterdink – te kwalificeren is als ‘slechte sociologie’ en weinig bijdraagt aan de kennis van het functioneren van ons politieke systeem. Het kan daar zelfs afbreuk aan doen, door verwarrende begrippen te introduceren en verkeerde interpretatie van data te presenteren. Een vergelijkbare verschraling dreigt de politieke wetenschap in het algemeen te treffen. Wie iets wil weten over hedendaagse politieke ideologieën en bewegingen – nieuw rechts, radicaal rechts, de derde weg, paars, het neoliberalisme, het neoconservatisme – zal daar in de Nederlandse academie hoege-naamd niets over kunnen vinden. Wie iets wil weten over het functioneren van het Nederlandse politieke stelsel als zodanig, kan beter het werk van Daalder, Thoenes of Lijphart uit de jaren zestig lezen, dan hedendaagse literatuur raadplegen. In die zin kunnen we wel degelijk spreken over een crisis in de sociologie, en breder gezien, in alle sociale wetenschappen die zich met politiek bezighouden.

Literatuur

- Beus, J. de, J.A.A. van Doorn en P. Lehning (1989) *De ideologische driehoek: Nederlandse politiek in historisch perspectief*. Amsterdam: Boom.
- Blommaert, J. (2012) *Over open en gesloten geesten: Pleidooi voor een geest-rijke wetenschap*. Tilburg: Tilburg University.
- Boomkens, R. (2008) *Topkitsch en slow science*. Amsterdam: Van Gennep.
- Bourdieu, P. (1984 [1979]), *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Abingdon: Routledge.
- Bovens, M. en A.C. Wille (2011) *Diplomademocratie: Over de spanning tussen meritocratie en democratie* (tweede druk). Amsterdam: Bert Bakker.
- Hall, S., C. Critcher, T. Jefferson, J. Clarke en B. Roberts (1978) *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

- Houtman, D. (2009) Een halve eeuw na *Moderne Sociologie* (1959): J.A.A. van Doorn is dood en de sociologie voelt zich niet zo lekker. *Sociologie*, 4(5): 521-539.
- Ipsos (2010) Winst en verlies 11 juni 2010. Op 30 september 2013 ontleend aan www.politiekebarometer.nl/pdf/winst%20en%20verlies.pdf.
- Ipsos (2012) Winst en verlies 12 september 2012. Op 30 september 2013 ontleend aan www.ipsos-nederland.nl/content.asp?targetid=1136.
- Ipsos (2013) VVD- en PvdA-kiezers grootste spijtoptanten. Op 15 februari 2014 ontleend aan www.ipsos-nederland.nl/content.asp?targetid=1212.
- Koster, W. de, P. Achterberg en J. van der Waal (2013) Nieuw rechts en de verzorgingsstaat: Verzorgingsstaatchauvinisme en -populisme onder het autochtone Nederlandse electoraat. *Sociologie*, 9(2): 151-172.
- Mudde, C. (2007) *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2009) Populist Radical Right Parties in Europe Redux. *Political Studies Review*, 7(3): 330-337.
- Nash, G. (2006 [1976]) *The conservative intellectual movement in America since 1945*. Wilmington: ISI Books.
- Oudenampsen, M. (2012) De politiek van populisme onderzoek: Een kritiek op *Diplomademocratie* en de verklaring van populisme uit kiezersgedrag. *Sociologie*, 8(1): 13-44.
- Oudenampsen, M. (2013) De revolte van nieuwrechts: Neoconservatisme en postprogressieve politiek. *Krisis*, 1: 72-88.
- TNS NIPO (2009) Wilders scoort bij hoger opgeleide kiezer (*de Volkskrant*, vrijdag 20 februari 2009). Op 30 september 2013 ontleend aan www.tns-nipo.com/tns-nipo/nieuws/van/wilders-scoort-bij-hoger-opgeleide-kiezer-%28de-volk/.
- Wilterdink, N. (2011) Omstreden wetenschap: Goede en slechte sociologie. *Sociologie*, (7)2: 117-134.